

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาระบบพัฒนาระบบสารสนเทศ (e-Submission) ของกระทรวงการต่างประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานใช้แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) เป็นกรอบแนวคิดโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ ก่อนการนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ (Unfreezing) การนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ (Changing) และหลังจากการนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ (Refreezing) ศึกษากระบวนการของ e-Submission เปรียบเทียบกับระบบเดิม ผลกระทบจากการนำระบบ e-Submission มาใช้ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงให้ e-Submission เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังเป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่นที่มีความสนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยวิธีการศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การเก็บแบบสอบถาม การสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการทดลองใช้ระบบ e-Submission ซึ่งได้ผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษา

1. ก่อนการนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ (Unfreezing) เป็นการศึกษาถึงสภาพทั่วไปของกระทรวงการต่างประเทศ การจัดหาคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์ ลักษณะการทำงาน และปัญหาที่พบ มีรายละเอียด เพื่อแสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานโดยนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของกระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศมีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมและสร้างสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ และดำเนินงานตามนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล และสนับสนุนภาระหน้าที่ของส่วนราชการอื่นๆ โดยกระทรวงการต่างประเทศมีส่วนราชการภายในประเทศ 13 กรม และส่วนราชการในต่างประเทศ 76 แห่ง เดิมกระทรวงการต่างประเทศมีสำนักงานอยู่ที่วังสราญรมย์ ต่อมาได้ย้ายสำนักงานมาที่ทำการชั่วคราวที่อาคารพหลโยธินและอาคารเมืองทองธานี และได้ย้ายสำนักงานมายังถนนศรีอยุธยาในเดือนสิงหาคม 2542 และมีข้าราชการทั้งหมด

1.2 การจัดหาคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์

กระทรวงการต่างประเทศได้เริ่มนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 โดยเริ่มจากระบบงานหนังสือเดินทางเพื่อลดขั้นตอนการทำงานและให้บริการประชาชนที่สะดวก รวดเร็ว และขยายไปใช้งานด้านบุคลากร คลัง การพัฒนาฐานข้อมูลด้านการต่างประเทศ และการใช้งานในลักษณะสำนักงานอัตโนมัติ (Office Automation : OA) ด้วยการใช้คอมพิวเตอร์กับงานด้านประมวลคำ (Word Procession) งานจัดทำเอกสาร ในปี 2539 ได้เริ่มนำระบบ Internet มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูล มีการวางสายเคเบิลเพื่อให้ข้าราชการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานและใช้ Internet จำนวน 900 จุด นอกจากนี้ สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลไทยในต่างประเทศได้ติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เพื่อใช้ Internet ครบทั้ง 76 แห่ง ตามแผนการใช้คอมพิวเตอร์ของกระทรวงการต่างประเทศ ในช่วงที่ผ่านมานั้นกำหนดให้ข้าราชการทุกระดับใช้คอมพิวเตอร์ทำงานในด้านการยกร่างเอกสาร ตรวจแก้ เสนองานและพิมพ์เอกสาร จึงต้องมีการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอกับข้าราชการทุกคน แต่ในการจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด ทำให้แต่ละหน่วยงานมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและมีเครื่องที่ล้าสมัยไม่รองรับการใช้โปรแกรมรุ่นใหม่ได้ เมื่อข้าราชการมีความรู้และสนใจที่จะใช้คอมพิวเตอร์ช่วยทำงานมากขึ้น ปัญหาการขาดแคลนเครื่องคอมพิวเตอร์ยิ่งเพิ่มมากขึ้นพิจารณาได้จากกระทรวงการต่างประเทศมีข้าราชการทั้งหมดจำนวน 1,385 คนแต่มีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 450 เครื่อง เมื่อคิดเป็นสัดส่วนของข้าราชการกับการมีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานพบว่าเป็นอัตราส่วน 3 คนต่อ 1 เครื่องเท่านั้น²

¹ วรพจน์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. “ทางไปสู่อำนาจในไร้กระดาศของกระทรวงการต่างประเทศในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ.2542-2551)”. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541-2542), น.7 – 15.

² เรื่องเดียวกัน, น.7 – 21.

1.3 กระบวนการทำงาน

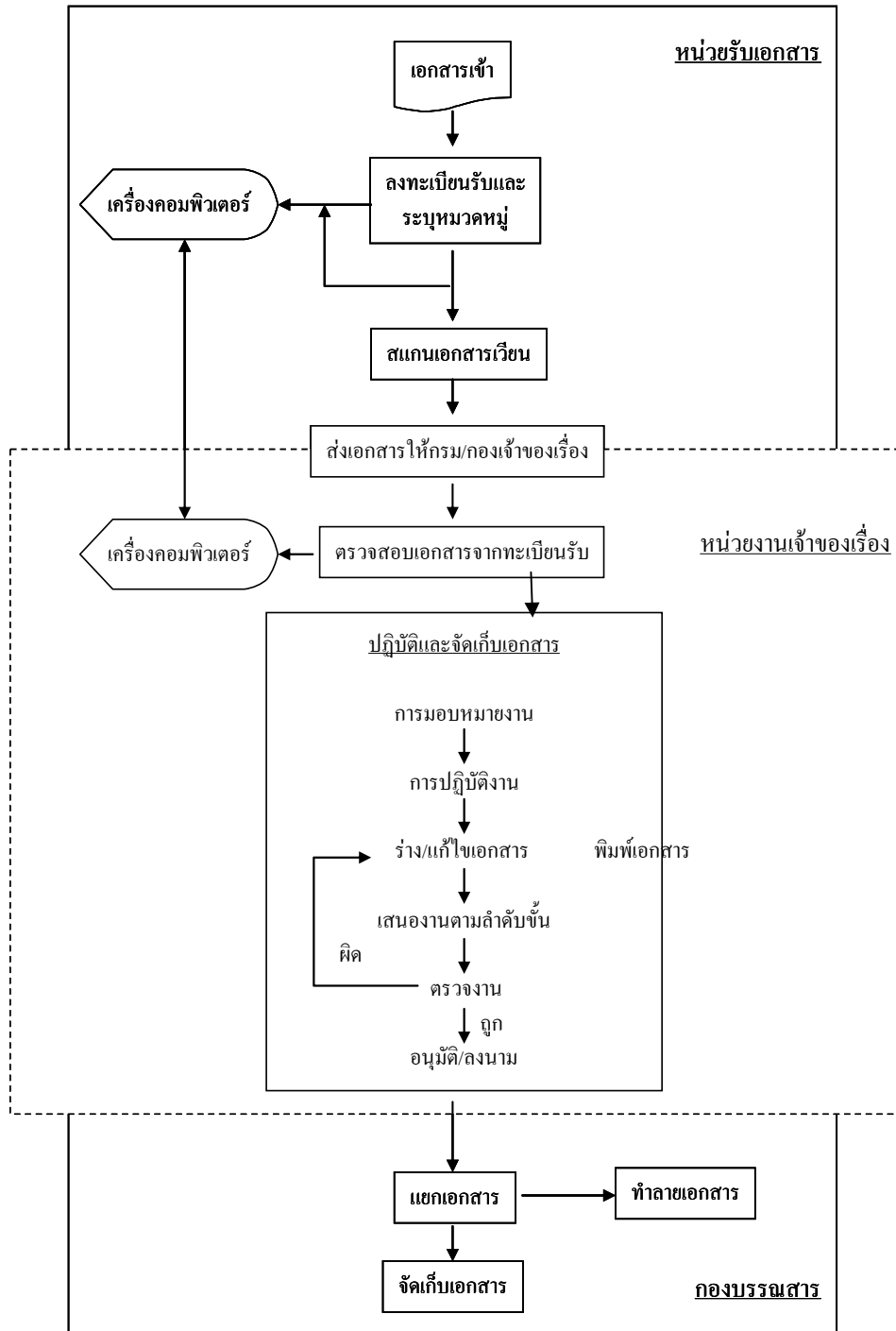
กระทรวงการต่างประเทศได้วางเป้าหมายในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าโดยให้ข้าราชการทุกระดับ ทุกหน่วยงานทั้งในกระทรวงและในต่างประเทศใช้ระบบคอมพิวเตอร์ยกร่าง ตรวจแก้ เสนองาน จัดพิมพ์ และจัดเก็บเอกสารตลอดจนข้อมูลทุกชนิด ให้มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงทุกหน่วยงานทั้งในกระทรวงและต่างประเทศเพื่อทำการติดต่อ และรับส่งเอกสารข้อมูล ให้มีระบบจัดเก็บข้อมูลส่วนกลางเพื่อค้นคว้าอ้างอิงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว³

กระบวนการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศแบบเดิมนั้น เป็นแบบ paper-based คือ เมื่อมีเอกสารจากหน่วยงานภายนอกส่งเข้ามา เอกสารเหล่านั้นต้องทำการลงทะเบียนรับและระบุหมวดหมู่ที่หน่วยรับเอกสาร คือ กองกลางหรือฝ่ายสื่อสาร ซึ่งมีหน้าที่สแกนเอกสารและนำส่งให้กรมหรือกองที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลในเรื่องนั้นๆ จากนั้นหน่วยงานเจ้าของเรื่องจะทำการตรวจสอบเอกสารจากทะเบียนรับว่าเอกสารนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้นๆ หรือไม่ หากไม่เกี่ยวข้องจะทำการส่งคืนกลับไปยังหน่วยรับเอกสารเพื่อทำการส่งให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป หน่วยงานเจ้าของเรื่องเมื่อได้รับเอกสารแล้วจะดำเนินการและจัดเก็บเอกสารตามหมวดหมู่ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลางของกรมทำการคัดแยกเอกสารเพื่อที่จะนำเอกสารมาจัดเก็บหรือทำลาย

ในส่วนของการดำเนินการกับเอกสารที่ได้รับเข้ามานั้น ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ร่างหรือแก้ไขเอกสารและทำการเสนองานตามลำดับชั้น เพื่อพิจารณาและตรวจสอบ ถ้าหากมีข้อผิดพลาดหรือข้อความที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ก็จะส่งเรื่องคืนกลับไปให้เจ้าหน้าที่เพื่อทำการแก้ไขและทำการเสนองานตามลำดับชั้นใหม่จนกว่าจะถูกต้อง เพื่อให้ผู้มีอำนาจลงนามทำการอนุมัติและลงนามในเอกสารฉบับนั้น เพื่อทำการส่งออกไปยังหน่วยงานภายนอกต่อไป อธิบายได้ดังรูป 4.1

³ เรื่องเดียวกัน, น. 16 – 17.

รูป 4.1 กระบวนการทำงานแบบเดิม

1.4 สภาพปัญหา การปฏิบัติงานที่ผ่านมาพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ คือ

1) การส่งหนังสือราชการตามระบบเดิมนั้นเป็นการส่งรูปเล่มหนังสือและการส่งแบบอิเล็กทรอนิกส์แยกออกจากกัน คือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องจะส่งเลขที่หนังสือไปให้ผู้รับปลายทางก่อน แล้วจึงส่งรูปเล่มตามไป ทำให้ผู้รับปลายทางไม่สามารถทราบรายละเอียดของเอกสารจึงไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ต่อไปได้จนกว่าจะได้รับเอกสารฉบับจริงที่มีรายละเอียดครบถ้วนเสียก่อน

2) ไม่มีการจัดเก็บหนังสือราชการและเอกสารต่างๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ หรือเป็นแฟ้มเอกสารภายในระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ ทำให้เอกสารอยู่กระจัดกระจายอยู่ตามแฟ้มเอกสารของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ไม่มาปฏิบัติงาน หรือเดินทางไปปฏิบัติงานต่างประเทศ หากไม่มีการส่งมอบงานที่ดีจะทำให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อหรือผู้ที่ต้องการทราบข้อมูลต่างๆ ไม่สามารถที่จะค้นหาข้อมูลได้ การทำงานชะงักไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

3) การเขียนร่างเอกสาร (การยกร่างเอกสาร) การแก้ไขข้อมูลในเอกสาร การให้ข้อเสนอแนะ (comment) ไม่สามารถทำในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ต้องทำการพิมพ์ (print) ออกมาก่อนเพื่อที่จะดำเนินการต่อไป ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรกระดาษเป็นจำนวนมากในการแก้ไขหนังสือราชการเพียง 1 ฉบับ

4) ไม่มีการทำงานแบบบูรณาการ คือหนังสือราชการ 1 ฉบับ ใช้บุคลากรและเวลาจำนวนมาก ต้องผ่านผู้ปฏิบัติงาน 5-8 คน เพราะต้องผ่านการแก้ไข กลับกรองตามลำดับชั้น และใช้เวลานานกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการ

เดิมนั้นกระทรวงการต่างประเทศมีข้าราชการจำนวนไม่มากและหน่วยงานต่างๆ อยู่ในอาคารเดียวกันแต่ในปัจจุบันมีข้าราชการและหน้าที่ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นและบางหน่วยงานไม่ได้อยู่ที่อาคารเดียวกัน กระทรวงการต่างประเทศจึงมีแนวคิดที่จะแสวงหาหรือพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการ โดยมอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือศูนย์ ICT เป็นผู้ดำเนินการ จากการศึกษาดูงานหลายแห่ง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศของประเทศสิงคโปร์ สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี และกระทรวงคมนาคม จึงได้ข้อสรุปว่าควรมีระบบการนำเสนอเอกสารแบบออนไลน์ (online) เพื่อทดแทนการเสนอเอกสารแบบดั้งเดิม โดยระบบใหม่นี้จะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับเอกสารอย่างครบวงจรทั้งระบบตั้งแต่ เอกสารเข้า การยกร่างเอกสาร เอกสารออก รวมถึงการจัดเก็บเอกสาร ระบบใหม่นี้จึงใช้ชื่อว่า ระบบ e-Submission

การนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ในกระทรวงการต่างประเทศมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการการทำงานต่างๆ ให้เป็นระบบการทำงานแบบอิเล็กทรอนิกส์ ลดขั้นตอนการทำงาน ลดปริมาณเอกสาร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เน้นความปลอดภัยของข้อมูล อำนวยความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

2) เพื่อให้การจัดการงานเอกสารต่างๆ เป็นรูปแบบเดียวกัน

3) เพื่อเกิดองค์ความรู้ในหน่วยงาน โดยสามารถค้นหาข้อมูลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ได้

2. การนำระบบ e-Submission เข้ามาใช้ (Changing) เป็นการศึกษาถึงขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ การออกแบบระบบ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมทีมงานและการฝึกอบรม การทดลองใช้ ลักษณะการทำงาน และผลกระทบจากการนำระบบ e-Submission มาใช้ เพื่อนำไปปรับปรุง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การออกแบบระบบ e-Submission กระทรวงการต่างประเทศได้ทำสัญญาจ้างบริษัท Pakgon เข้ามาพัฒนาระบบ ในข้อสัญญาเกี่ยวกับระบบ e-Submission ได้บางส่วนระบุว่า

“ระบบงานโทรเลข ระบบงานสารบรรณ ระบบงานดูเมนต์ ระบบจัดเก็บเอกสาร จะต้องพัฒนาให้เชื่อมโยงกับระบบ e-Submission และสามารถค้นหาผ่านระบบ e-Submission ระบบงานสารบรรณเป็นคลังข้อมูลการรับส่งหนังสือราชการของกระทรวงการต่างประเทศ ประกอบด้วย การลงทะเบียนรับ-ส่งหนังสือเข้า/ออก บันทึกการรับ-ส่งเอกสารทั้งภายในและภายนอก หนังสือเวียน บันทึกต่างๆ คำสั่งหรือประกาศ เป็นระบบจัดเก็บข้อมูลรายการของหนังสือราชการ และบันทึกข้อความ ที่เป็นข้อมูลทั้งแบบข้อความและภาพ มีการรับ-ส่งข้อมูลเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานได้ การบันทึกการทำงานหรือการสั่งการ การติดตามงานและการสืบค้น ระบบงานรับส่งโทรเลข....”

“การพัฒนาการส่งข้อความ (Messaging) และเตือนความจำอัตโนมัติ ซึ่งสามารถกระจายข่าวสาร (popup message) ข้อมูลทั้งในรูปแบบของข้อความ POP UP พร้อมเสียงเตือน ให้กับเครื่องลูกข่ายที่เชื่อมโยงในเครือข่าย Intranet ของกระทรวงฯ ได้”

“พัฒนาระบบจัดการเอกสาร Document Workflow (e-Submission) เพื่อให้มีการใช้เอกสารข้อมูลร่วมกันทั้งกระทรวงฯ อย่างเป็นระบบมาตรฐานเดียวกันและเชื่อมโยงกัน และสามารถจัดการรวบรวมฐานข้อมูลต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน (Logical grouping) ซึ่งเริ่มจาก

- ระบบสามารถรับส่งและติดตามการการ Tracking การดำเนินงานของเอกสารขององค์กรได้อย่างสะดวกง่ายดาย สามารถดูสถานภาพของงาน การดูประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์และการทำงานของผู้ใช้งานในขณะเวลาใดเวลาหนึ่ง

- ระบบการค้นหาข้อมูลในฐานข้อมูลจะมีวิธีการค้นหา 2 วิธี คือ (1) การค้นหาโดยผู้ใช้งานกำหนดคำหรือวลีที่ต้องการค้นหาจาก field ต่างๆ ตามเงื่อนไข ระบบจะไปดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกมาให้ (2) การค้นหาแบบ full text ผู้ใช้งานกำหนดคำ วลี หรือข้อมูลที่ต้องการ ระบบจะไปค้นหาว่ามีข้อมูลที่ตรงตามคำค้นทั้งหมดและลงไปค้นหาในเนื้อหาเอกสารด้วยว่ามีเอกสารใดที่ตรงบ้างก็จะปรากฏข้อมูลออกมา

- ระบบสามารถตรวจสอบ (trace) ได้ว่าใครเปลี่ยนแปลงอะไร เมื่อไร ที่ไหน เก็บเป็น log file”

ในช่วงกระบวนการออกแบบระบบนี้ เจ้าหน้าที่จากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเจ้าหน้าที่จากบริษัท Packon จะร่วมมือกันศึกษาระบบงานเอกสาร และวงจรของเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อออกแบบระบบตรงตามความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด โดยก่อนที่จะนำระบบ e-Submission มาใช้นั้น กระทรวงการต่างประเทศมีระบบงานที่เรียกว่าระบบสารบรรณ (Infoma) ที่ใช้กันมานาน และหลายๆ หน่วยงานได้ใช้อยู่ ซึ่งมีหน้าที่แค่บรรจุมติเตียนสารบรรณเข้าออกของเอกสาร เพื่อสามารถติดตามได้ว่าเอกสารที่เข้ามาอยู่ในทะเบียนรับทะเบียนออกอย่างไร และเอกสารฉบับนั้นอยู่ที่ไหน อย่างไร มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง แต่ยังไม่ครอบคลุมการทำงาน โดยขาดในเรื่องเนื้อหาของเอกสารที่ไม่สามารถเปิดดูได้ หากต้องการเปิดอ่านต้องรอดัชนีฉบับมาถึงก่อน รวมทั้งไม่มีการเก็บเป็นแฟ้มเอกสารทำให้ยากต่อการค้นหา ดังนั้นการออกแบบระบบ e-Submission จึงต้องออกแบบให้เหมาะสมกับองค์กรที่หน่วยงานภายในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสูงและเป็นประจำทั้งในทางตั้ง คือ จากผู้บังคับบัญชาถึงผู้ใต้บังคับบัญชา หรือในทางกลับกัน และในทางขวาง คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกรม กอง หรือหนังสือเวียน เป็นต้น รวมทั้งเหมาะสมกับองค์กรที่หน่วยงานภายในไม่ได้ตั้งอยู่ในที่เดียวกัน

2.2 การจัดหาคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์

ในปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศมีแผนผังการดำเนินงาน 3 ปี (2547-2549) ในด้านเทคโนโลยีเพื่อรองรับการใช้ระบบ e-Submission ดังรูป 4.2 โดยหัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา⁴ ผู้ออกแบบและดูแลระบบ e-Submission ได้อธิบายรายละเอียดในการดำเนินการ คือ

⁴ นายเชษฐพันธ์ มากสัมพันธ์ , สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2550.

ปีแรกเป็นปีแห่งการวางรากฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมดของกระทรวงการต่างประเทส ไม่ว่าจะเป็นด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware), ซอร์ฟแวร์ (Software) , ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบรักษาความปลอดภัย โดยได้มีการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่จำเป็นในการใช้งานสำหรับข้าราชการในระดับต่างๆ ซึ่งปัจจุบัน ข้าราชการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อ 1 คน การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) ซึ่งสามารถบรรจุข้อมูลได้ 13,000 Gigabytes และยังสามารถเพิ่มความจุได้อีกเพื่อรองรับเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เกิดจากระบบงาน e-Submission และ Central Filling

ปีที่สองเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ผลผลิต และความรวดเร็ว โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยจัดซื้อโน้ตบุ๊ก (Notebook) ให้ผู้บริหารระดับ 8-10 เพื่อเข้าถึงข้อมูลและระบบงานต่างๆ เมื่ออยู่นอกกระทรวงหรืออยู่ต่างประเทศได้ และเพื่อให้การทำงานผ่านระบบ Intranet และ Internet ของข้าราชการสามารถรองรับกับระบบงานต่างๆ ที่ได้พัฒนาขึ้น การค้นหาข้อมูลผ่าน Internet รวมทั้งการติดต่อกับสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่ทาง Internet จึงได้มีการขยายความเร็วของระบบเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศเพิ่มขึ้น 10 เท่า มีการนำบัตร smartcard มาให้ข้าราชการทุกคนใช้ในการเข้าออกพื้นที่ในกระทรวงการต่างประเทส

ปีที่สามเป็นการบูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับสถานเอกอัครราชทูต การพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และแบ่งปันองค์ความรู้ให้กับหน่วยงานอื่นๆ รวมถึงประชาชน โดยจัดซื้อเครื่องสแกนเนอร์ (scanner) สำหรับนำเอกสารที่เป็นกระดาษเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล และจัดให้สถานเอกอัครราชทูตมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยเพื่อรองรับการนำระบบ e-Submission มาใช้ กำหนดให้ข้าราชการทุกคนใช้บัตร smartcard ในการ log in เข้าสู่ระบบงานใน Portal และลงนามใน e-Submission

รูป 4.2 แผนผังการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

MFA ICT Road Map 2005-2007			
	2005 Lay Foundation	2006 Enhance Efficiency	2007 Increase Mobility & Connectivity
Hardware	Standardized PCs	Notebooks for executives (C10-11)	Notebooks replace PCs
Infrastructure & Network	Server Farm, Central Data Warehouse (San)	Secure eMail, 1 Gb Mailbox per user, High Speed Internet	10 Gbps LAN (from 1Bbps)
Software	MFA browser, Portal, eLibrary, Help Desk System	eSubmission, Central Filing, eBooking, eHR system	MFA Databank, eForm, eService
Security	Two-tier Firewalls Software Agent, IPS (Intrusion Prevention System)	RFID Smartcard, SSLVPN, Standardized Anti-Virus Software, Security Measures	Software Mgt Sys., HA Firewalls, Data backup site
Coverage/ Integrated Connectivity	Headquarters + BKK offices	10 Pilot Embs., Traveling Officers via Notebook	All Embs via SSLVPN, + Extranet (share info with other gov. agencies)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศ.

2.3 การเตรียมทีมงานและการฝึกอบรม

การเตรียมทีมงานเพื่อเป็นตัวแทนในการแนะนำวิธีการใช้ e-Submission นั้น เนื่องจากบุคลากรที่เชี่ยวชาญทางคอมพิวเตอร์มีจำนวนน้อย ศูนย์ ICT จึงได้นำเจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง (Central Filing Staff) จากทุกกรมจำนวน 25 คน มาทำการฝึกอบรมวิธีการใช้เพื่อที่จะได้นำไปแนะนำให้กับเจ้าหน้าที่ในกรมที่ตนเองรับผิดชอบได้ หลังจากนั้นศูนย์ ICT ได้จัด e-Submission Workshop เพื่ออธิบายถึงความจำเป็นและวิธีการใช้ e-Submission ให้กับข้าราชการตามหน่วยงานต่างๆ รายละเอียดการอบรม ดังตารางที่ 4.1

ตาราง 4.1 การจัด e-Submission Workshop

วันที่	เวลา	หน่วยงาน	สถานที่
19 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมเอเชียตะวันออก	ห้องประชุม ICT
	14.00-16.00	-	-
20 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมอเมริกาฯ	ห้องประชุม ICT
	15.00-16.30	กรมเอเชียใต้ฯ	ห้องประชุม ICT
21 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมองค์การระหว่างประเทศ	ห้องประชุม ICT
	14.00-16.00	กรมยุโรป	ห้องประชุม ICT
22 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมสนธิสัญญาฯ	ห้องประชุม ICT
	14.00-16.00	กรมพิธีการทูต	ห้องประชุม ICT
25 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรม สพร.	ห้องประชุม สพร.
	14.00-16.00	กรมสารนิเทศ	ห้องประชุม ICT
26 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมอาเซียน	ห้องประชุม ICT
	14.00-16.00	-	-
27 ธ.ค.49	10.00-12.00	กรมการกงสุล	ห้องประชุมกรมการกงสุล
	14.00-16.00	กรมการกงสุล	ห้องประชุมกรมการกงสุล
28 ธ.ค.49	10.00-12.00	สำนักงานปลัดกระทรวง	ห้องนราธิป
	14.00-16.00	กรมเศรษฐกิจ	ห้องประชุม ICT
29 ธ.ค.49	10.00-12.00	สำนักงานปลัดกระทรวง	ห้องนราธิป
	14.00-16.00	-	-

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศ.

2.4 การทดลองใช้

ระบบ e-Submission มีการพัฒนาอย่างจริงจังเมื่อเดือนมีนาคม 2549 โดยมีหน่วยงานนำร่องในการทดลองใช้ระบบ e-Submission คือ ศูนย์ ICT กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กรมเอเชียตะวันออก กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กองบรรณสารและห้องสมุด และกองกลาง เพื่อทราบปัญหาจากการใช้งานจริงและนำไปพัฒนาให้ระบบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงเริ่มใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ 1 สิงหาคม 2549 โดยในช่วงแรกจะใช้เวลามากในการปรับเปลี่ยนแก้ไขระบบให้ตอบสนองความต้องการของข้าราชการ เนื่องจากระบบ e-Submission เป็นระบบงานที่ดูแลระบบงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ตั้งแต่เอกสารเข้า เอกสารออก การยกเว้นเอกสาร การส่งเอกสาร การแก้ไขเอกสาร การลงนามเอกสาร จนถึงที่สุดที่การจัดเก็บเอกสาร (Central Filing) ความคืบหน้าในการใช้ e-Submission ซึ่งจัดทำโดยศูนย์ ICT พบว่ามีการดำเนินการในการใช้ระบบ e-Submission ดังตารางที่ 4.2

ตาราง 4.2 การดำเนินการของศูนย์ ICT ในการใช้ระบบ e-Submission

วัน/เดือน/ปี	การดำเนินการ
1 สิงหาคม 2549	เริ่มใช้ e-Submission อย่างเป็นทางการ
28 สิงหาคม 2549	การนำเข้าเอกสารทั้งหมดใน e-Submission โดยกองกลาง โทรเลข และสารบรรณ
28 ตุลาคม 2549	มอบ Notebook พร้อม SSLVPN ให้ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง และอธิบดีทุกคน เพื่อให้สามารถใช้ notebook ในการใช้ e-Submission
1 พฤศจิกายน 2549	ใช้หนังสือออกทั้งหมดใน e-Submission คือ บันทึก โทรเลข หนังสือลงนาม โดยมีการใช้การยกเว้น ตรวจสอบแก้ ลงนาม และลงทะเบียนหนังสือออก
15 พฤศจิกายน 2549	มอบ Notebook พร้อม SSLVPN ให้รองอธิบดีทุกคน
20 พฤศจิกายน 2549	เริ่มใช้ Smartcard ในการ log in ใน Portal และลงนามใน e-Submission
1 ธันวาคม 2549	สถานทูต 25 แห่ง สามารถใช้ e-Submission ได้

ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยาย MFA ICT Development Application : e-Submission ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศ.

2.5 กระบวนการทำงานของ e-Submission

ขั้นตอนการทำงานของระบบ e-Submission คือ เอกสารเข้าผ่านระบบสารบรรณออนไลน์ โดยมีการสแกนข้อมูลเข้าไปในฐานข้อมูลและกำหนด ธรรมเนียมค่าค้น และส่งมอบเอกสารให้กรมหรือ กองเจ้าของเรื่อง ซึ่งผู้มีอำนาจของกรมหรือกอง เช่น อธิบดี ผู้อำนวยการ หรือเลขานุการกรม ฯลฯ เป็นผู้ มอบหมายเรื่องดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเพื่อรับทราบหรือร่างหนังสือโต้ตอบ โดยการร่าง หนังสือผ่านระบบ e-Submission ซึ่งสามารถเลือกแบบหนังสือ (template) ทั้งที่เป็นแบบมาตรฐานและ ตัวอย่างตามสถานการณ์ที่กรมหรือกองบรรจุเข้าไปในระบบ จากนั้นก็ทำการร่างหนังสือพร้อมทั้ง เอกสารแนบ (หากมี) ร่างเอกสารจะออนไลน์อัตโนมัติไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้บังคับบัญชาที่ เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนด (โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดหน่วยงานปลายทางที่เป็นผู้รับ) ผู้บังคับบัญชา เมื่อได้รับสัญญาณเตือนจากคอมพิวเตอร์ว่ามีงานใหม่เข้ามา ก็เปิดร่างเอกสารอ่าน ตรวจสอบ หรือให้ ความเห็น โดยระบบจะเก็บร่างเอกสารที่มีการแก้ไขทั้งหมดที่ผู้ใช้สามารถเปิดดูได้ไม่ว่าจะเป็นร่างแรก ร่างที่สอง จนถึงเอกสารที่มีการอนุมัติแล้ว ภายหลังการตรวจสอบและแก้ไขก็สามารถส่งร่างเอกสารไป ยังผู้บังคับบัญชารายต่อไป จนถึงระดับที่เป็นผู้อนุมัติหรือลงนามในเอกสาร

ในขั้นตอนการอนุมัติหรือลงนาม หากเป็นเอกสารภายในหน่วยงาน อาจลงนามในรูปแบบ ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์หรือ e-Signature ของผู้มีอำนาจลงนาม และเมื่ออนุมัติแล้ว เอกสารจะออนไลน์ ไปยังหน่วยงานผู้รับ โดยไม่จำเป็นต้องพิมพ์เป็นกระดาษ แต่หากเป็นเอกสารถึงหน่วยงานภายนอก ฝ่าย เลขานุการของผู้มีอำนาจลงนาม จะทำหน้าที่พิมพ์และจัดส่งเอกสารตามขั้นตอนปกติต่อไป

นอกจากนี้ ในระบบ e-Submission เจ้าหน้าที่สามารถค้นหา ตรวจสอบ และติดตามเอกสาร ในระบบได้ และระบบมีการเตือนอัตโนมัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น หากเป็นเรื่องด่วนที่สุด ส่งไป แล้วเกินเวลาที่กำหนด แต่ผู้บังคับบัญชายังไม่ได้เปิดอ่าน ระบบจะเตือนเจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องให้ทราบ หรือเมื่อเอกสารได้รับการอนุมัติแล้ว ระบบก็จะเตือนให้ทราบเช่นกัน และเจ้าหน้าที่ยังสามารถดึง แฟ้มข้อมูลที่จัดเก็บในระบบมาใช้เช่นเดียวกับการใช้แฟ้มที่เป็นกระดาษ รวมทั้งสามารถตั้งสถานะ ของตนในระบบ เช่น “ไปประชุม จะกลับเข้ามาทำงานในเวลา 14.00 น.” เพื่อให้ผู้ที่ต้องการส่ง เอกสารสามารถทราบถึงสถานะของผู้รับเอกสาร

เอกสารที่ดำเนินการเสร็จแล้วหรือที่ไม่ต้องดำเนินการ คือ เป็นเรื่องที่แจ้งให้ทราบ ทั่วไป ก็สามารถจัดเก็บเข้าในแฟ้มเอกสารออนไลน์ โดยจะเป็นแฟ้มที่ตั้งไว้แล้วหรือตั้งขึ้น ใหม่ก็ได้ ซึ่ง กระบวนการทั้งหมดของระบบ e-Submission สามารถอธิบายได้ดังรูป 4.3

รูปที่ 4.3 กระบวนการทำงานของระบบ e-Submission

ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยาย MFA ICT Development Application : e-Submission ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศ.

กระทรวงการต่างประเทศมีโครงสร้างองค์กรในทางดิ่งที่ลึก คือ ผ่านสายงานบังคับบัญชาหลายระดับ ประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาเดินทางไปราชการนอกกระทรวงบ่อยครั้ง จึงได้มีการออกแบบระบบให้เจ้าหน้าที่ผู้ร่างหนังสือหรือเอกสารสามารถกำหนดเส้นทางเดินทางของเอกสารหรือผู้รับทั้งที่เป็นผู้รับปลายทางและผู้รับที่เป็นผู้บังคับบัญชาได้ด้วยตนเองเพื่อความคล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพการทำงานที่แท้จริง โดยในช่วงแรกจะมีการปรับปรุงแก้ไขบ่อยครั้ง จนสุดท้ายระบบ e-Submission จึงออกมาในรูปของแฟ้มเสนองาน ซึ่งมีทั้งแนบซ้าย แนบขวาได้ มีเอกสารเข้าสแกนเอกสาร การยกร่างหนังสือ การแจ้งเตือน ส่งเอกสาร โดยการส่งเอกสารนั้นก็ส่งขึ้นตามลำดับชั้น หากมีการแก้ที่หัวหน้าฝ่ายหรือผู้อำนวยการกอง ก็จะไม่มีการส่งกลับมาให้เจ้าหน้าที่โต๊ะแก้ แต่เป็นหัวหน้าฝ่ายหรือผู้อำนวยการกองแก้ จากนั้นก็จะส่งให้รองอธิบดีหรืออธิบดีเลย ทำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า e-Submission มีความแตกต่างจากระบบเดิม โดยเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระบบเดิมกับ e-Submission

ความแตกต่าง	ระบบเดิม	ระบบ e-Submission
1. ลักษณะการทำงาน	Paper-based คือ ทุกอย่างต้องพิมพ์ออกมาก่อนถึงจะดำเนินการต่อไปได้	Electronic คือ สามารถทำงานที่เครื่องคอมพิวเตอร์ได้ทันที
2. การร่างหนังสือ	ร่างในเอกสารแล้วค่อยไปพิมพ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือพิมพ์ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ได้ทันที	สามารถเลือกแบบหนังสือ (template) ทั้งแบบมาตรฐานและตัวอย่างตามสถานการณ์ที่มีอยู่ในระบบ หรือพิมพ์ขึ้นมาใหม่
3. การแก้ไขงาน	เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ	ผู้บริหาร
4. การส่งเอกสาร	เจ้าหน้าที่ต้องเดินไปส่งเอกสารให้ผู้รับปลายทางเอง	สามารถออนไลน์อัตโนมัติไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับปลายทางที่เลือกไว้ได้
5. การติดตามงาน	เจ้าหน้าที่ต้องคอยประสานและสอบถามว่ามีการดำเนินการถึงขั้นตอนใด ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเจ้าหน้าที่	สามารถตรวจสอบจากเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ว่างานนั้นอยู่ในระหว่างขั้นตอนใดแล้ว จึงไม่ต้องคอยประสานสอบถาม
6. การค้นหาและจัดเก็บ	ต้องมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเพื่อสะดวกแก่การค้นหา ซึ่งการจัดเก็บนั้นต้องใช้เนื้อที่มาก	สามารถค้นหาและจัดเก็บเอกสารในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ จึงประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ

ความแตกต่าง (ต่อ)	ระบบเดิม (ต่อ)	ระบบ e-Submission (ต่อ)
7. การอนุมัติลงนาม	ต้องพิมพ์เอกสารออกมาเพื่อทำการลงนาม	สามารถลงนามในรูปแบบ e-Signature แต่อย่างไรก็ตามยังไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภายนอก จึงยังต้องพิมพ์เอกสารออกมาเพื่อทำการลงนาม

2.6 ผลกระทบจากการนำระบบ e-Submission มาใช้

หัวข้อนี้ผู้ศึกษาได้แยกออกเป็นข้อดีและข้อเสียของการใช้ e-Submission โดยสรุปจากแนวคิดข้อดีข้อเสียของการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลางประจำกรมต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การเก็บแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

2.6.1 ข้อดี ของการใช้ e-Submission

1) ความสะดวก รวดเร็ว ลดระยะเวลาในการทำงาน สามารถสืบค้นได้ง่าย และป้องกันการสูญหายของเอกสาร

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการเมื่อเดือนเมษายน 2550 ได้ผลการศึกษาดังนี้

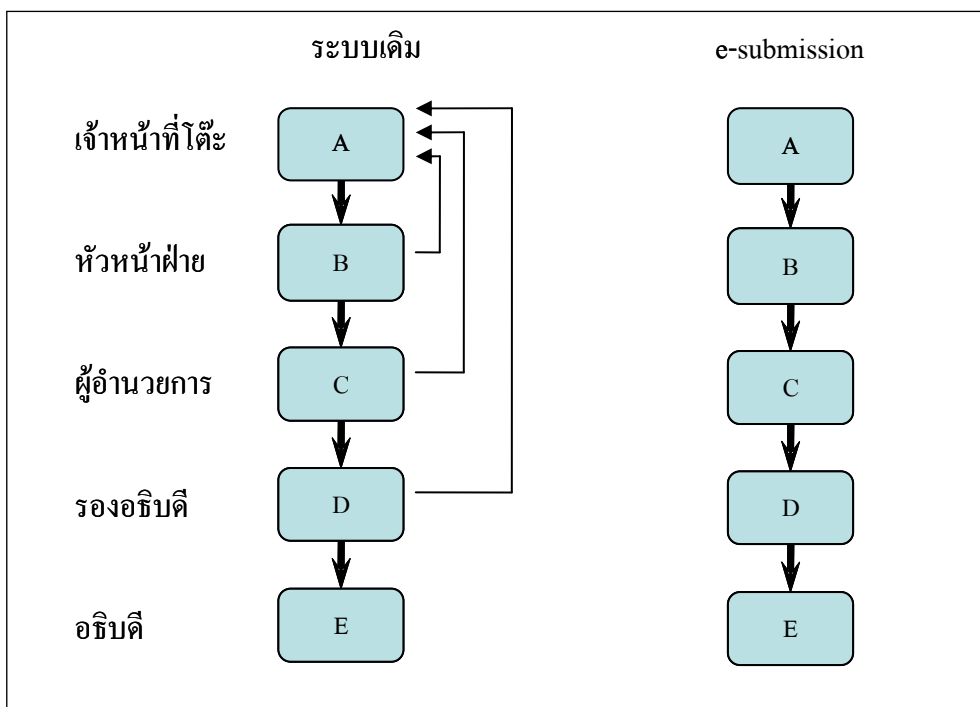
- ระบบ e-Submission ทำให้การปฏิบัติงานมีความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 7 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 65 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 21 และเห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 5

- ระบบ e-Submission ช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 9 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 56 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 30 และเห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 3

นอกจากแบบสำรวจความคิดเห็นข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษายังได้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้ใช้ระบบ ได้ผลการศึกษาดังนี้

หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา⁵ ผู้ออกแบบและดูแลระบบ e-Submission ได้อธิบายและยกตัวอย่างประสิทธิภาพของระบบ e-Submission โดยเปรียบเทียบกับระบบเดิม แสดงได้ดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 การเปรียบเทียบการทำงานระบบเดิมกับระบบ e-Submission

จากรูปที่ 4.4 อธิบายได้ว่า ระบบเดิมนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ทำการร่างเอกสารเสร็จจะนำเสนอตามลำดับชั้น โดยส่งต่อให้หัวหน้าฝ่าย ถ้าเห็นควรแก้ไขจะส่งคืนให้เจ้าหน้าที่เพื่อแก้ไขและเสนอใหม่ จากนั้นหัวหน้าฝ่ายเสนอต่อผู้อำนวยการ ถ้าผู้อำนวยการเห็นควรแก้ไขจะส่งคืนให้เจ้าหน้าที่แก้ไขและเสนอใหม่ หลังจากนั้นจึงเสนอต่อให้รองอธิบดี และอธิบดีเพื่อทำการลงนามในเอกสาร จึงถือได้ว่าเสร็จสิ้นกระบวนการในการทำงาน 1 ครั้ง เห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ต้องทำงานในชั้นเดียวนี้ 4 ครั้ง ในขณะที่ e-Submission จะไม่มีการส่งเรื่องคืน เพราะสามารถแก้ไขที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของเจ้าหน้าที่แต่ละคนได้เลย ดังนั้น การทำงานจึงมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

⁵ เชษฐพันธ์ มากสัมพันธ์, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

นักการทูต กรมองค์การระหว่างประเทศ⁶ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า ระบบ e-Submission ช่วยในเรื่องความสะดวกในการค้นหาเอกสาร เห็นเอกสารได้ไว ร่างเอกสารได้เร็ว คือ ไม่ต้องร่างบนกระดาษแล้วค่อยพิมพ์ ระบบ e-Submission ช่วยตัดขั้นตอนนี้ไป นอกจากนี้ยังสามารถให้ความเห็นในเอกสารฉบับเดียวกันได้เลย

เจ้าพนักงานธุรการ กรมองค์การระหว่างประเทศ⁷ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่าระบบ e-Submission ช่วยให้การทำงานเร็วขึ้น เพราะมีการออนไลน์งานเข้ามาในหน่วยงานก่อนที่เอกสารจะมาถึง เจ้าหน้าที่สามารถรับทราบว่ามีเรื่องอะไร เร่งด่วนแค่ไหน และควรดำเนินการอย่างไร ทำให้งานในภาพรวมถึงผู้ปฏิบัติเร็วขึ้น

เจ้าพนักงานธุรการ กรมพิธีการทูต⁸ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่าระบบใหม่ดีกว่าระบบเดิม เพราะระบบเดิมจะยึดที่คนเป็นหลัก แต่ระบบใหม่นี้เป็นระบบที่มาช่วยการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งดีในแง่ความรวดเร็ว การกระจายข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การส่งหนังสือราชการทางระบบใหม่ย่อมเร็วกว่าแน่นอน

บรรณารักษ์ กองบรรณสารและห้องสมุด⁹ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นพร้อมยกตัวอย่างว่าระบบ e-Submission ช่วยในเรื่องของการประหยัดเวลา คือ เดิมกระบวนการในการร่างเอกสารเมื่อร่างเสร็จจะเสนอผู้อำนวยการ หากผู้อำนวยการมีการแก้ไขเอกสารจะกลับมาที่ผู้ร่างเอกสารอีกครั้งหนึ่งเพื่อทำการแก้ไข หลังจากผู้อำนวยการลงนามแล้ว เอกสารจะถูกส่งไปสู่หน่วยงานปลายทาง ถ้าเอกสารหายหรือผู้อำนวยการยังไม่ลงนามจะทำให้เอกสารไปถึงปลายทางช้าขึ้น แต่เมื่อใช้ e-Submission เมื่อร่างเอกสารเสร็จแล้วส่งไปให้ผู้อำนวยการพิจารณา หากไม่มีการแก้ไขเอกสารจะถูกส่งไปยังปลายทางที่กำหนด ทำให้ประหยัดเวลาที่ต้องเดินไปส่งที่หน่วยงานนั้นๆ และเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบได้ว่าเอกสารในปัจจุบันได้ไปถึงใครแล้ว เพื่อที่ใครจะได้รู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป และลดปัญหาเรื่องการสูญหายของเอกสาร ถ้าเป็นระบบเดิมจะไม่รู้เลยว่าเอกสารหายที่ใคร แต่ e-Submission มีระบบติดตามเอกสาร (Tracking) ที่สามารถดูได้ว่าเอกสารอยู่ที่ใครแล้ว

⁶ อาทิตย์ ประสาทกุล , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

⁷ จำเนียร รักษาเพชร , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

⁸ พนิดา สุภา , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

⁹ วิลาสินี หลงสกุล , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง กรมพิธีการทูต¹⁰ ตัวแทนผู้ดูแลและผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า e-Submission ทำให้การสืบค้นข้อมูลสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่สามารถค้นหาเอกสารโดยใช้คำค้นได้

เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง กรมยุโรป¹¹ ตัวแทนผู้ดูแลและผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า e-Submission ทำให้การเสนองานทำได้รวดเร็ว โดยผู้บังคับบัญชาสามารถแก้ไขงานได้เลยโดยไม่ต้องส่งเอกสารกลับไปกลับมา

จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่าการทำงานมีความรวดเร็วขึ้นจริงในระดับผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารจะมีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากงานจะไปรวมกันอยู่ที่ผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีงานประหลุมนอกสถานที่มากกว่าที่จะอยู่ที่ห้องทำงาน ดังนั้น การเสนองานจึงต้องทำทั้ง 2 แบบควบคู่กันไปทั้งการพิมพ์ออกมาในรูปกระดาษและการเสนองานในระบบ e-Submission ถือเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อน

2) ผลงานด้านเอกสาร ลดการใช้กระดาษ ลดค่าใช้จ่าย ลดพื้นที่ในการจัดเก็บ มีการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่สามารถค้นหาได้ง่ายและเข้าถึงรายละเอียดในเอกสารได้มากขึ้น และเอกสารมีความปลอดภัย

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการเมื่อเดือนเมษายน 2550 ได้ผลการศึกษาดังนี้

- ระบบ e-Submission ช่วยลดการใช้กระดาษ ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 11 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 48 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 31 เห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 4 และเห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวนร้อยละ 4

- ระบบ e-Submission ช่วยค้นหาเอกสารที่ต้องการรวดเร็วขึ้น ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 8 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 47 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 29 เห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 11 และเห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวนร้อยละ 3

- ระบบ e-Submission ช่วยจัดเก็บเอกสารได้เป็นระบบ ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 15 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 38 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 37 และเห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 6

¹⁰ สัมฤทธิ์ สมตน , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

¹¹ วรณวิษฐา นาคแดง , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา¹² ผู้ออกแบบและดูแลระบบ e-Submission ได้ยกตัวอย่างในเรื่องการประหยัดกระดาษ คือ ถ้ามีเอกสารหนึ่งฉบับที่จะต้องทำการแจ้งเวียนให้ทุกหน่วยงานทราบ โดยเอกสารฉบับนั้นถ้ามีจำนวน 50 แผ่น และมี 30 หน่วยงานที่จะต้องแจ้งให้ทราบ จึงต้องมีการถ่ายเอกสารแจกทั้งหมด 1,500 แผ่น แต่ถ้าเป็นระบบ e-Submission จะเป็นการส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่ต้องทำการถ่ายเอกสาร ส่งผลให้งานชิ้นนี้ประหยัดกระดาษ 1,500 แผ่น ซึ่งในแต่ละปี จะช่วยประหยัดกระดาษได้เป็นจำนวนมาก โดยศูนย์ ICT เป็นหน่วยงานตัวอย่างที่ไม่ใช้กระดาษในกระบวนการทำงานเอกสาร แต่ใช้ระบบ e-Submission ในการทำงานแทน

ระบบ e-Submission มีการออกแบบโดยให้ความสำคัญต่อการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล โดยมีทั้งระบบที่ป้องกันบุคคลภายนอกที่ไม่ได้รับสิทธิ์ การป้องกันการโจรกรรมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (hacker) และการโจมตีของไวรัสคอมพิวเตอร์ ตลอดจนความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของฐานข้อมูล เช่น การมีระบบสำรองข้อมูล (back up) ความสามารถของฐานข้อมูลที่จะบรรจุข้อมูลได้เป็นจำนวนมากและเพิ่มได้ไม่มีข้อจำกัด นอกจากนี้ ยังกำหนดสิทธิของผู้ใช้ตามนโยบายการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและตามสิทธิในการใช้งานด้วย เช่น การให้สิทธิเปิดดูเอกสารที่ส่งมาถึงได้ หรือที่อยู่ในฐานข้อมูล แต่ทำการแก้ไขเพิ่มเติมไม่ได้ เอกสารประเภทที่มีชั้นความลับ จะไม่สามารถเปิดดูได้ หากไม่ได้รับสิทธิในการเปิด ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศมีระบบที่สามารถป้องกันการโจมตีของผู้เจาะระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (hacker) ที่มีมาตรฐานระดับโลก ซึ่งสามารถตรวจสอบและตรวจจับได้ โดยสามารถแจ้งเตือนผู้ดูแลระบบได้โดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ ยังได้ทำการว่าจ้างศูนย์ประสานงานการรักษาความปลอดภัยคอมพิวเตอร์ ประเทศไทย (ThaiCERT: Thai Computer Emergency Response Team) ซึ่งอยู่ภายใต้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronics and Computer Technology Center : NECTEC) มาทำหน้าที่ตรวจสอบช่องโหว่ของระบบรักษาความปลอดภัยฐานข้อมูลของ e-Submission จะอยู่ที่ห้องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) ขนาดใหญ่ของกระทรวงการต่างประเทศมีระบบการป้องกันอัคคีภัย มีระบบการตรวจความชื้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะเข้าไม่ได้ และมีระบบสำรองข้อมูล (back up) ซึ่งถ้าเกิดไฟไหม้ ก็ยังสามารถกู้ข้อมูลกลับคืนจากที่อื่นได้ ส่วนในกรณีไฟดับ กระทรวงการต่างประเทศมีระบบการปั่นไฟฟ้าที่เดินเครื่องด้วยน้ำมัน เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) มีไฟหล่อเลี้ยงอยู่ แต่เครื่องของเจ้าหน้าที่จะสามารถทำงานได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ

¹² เชษฐพันธ์ มากสัมพันธ์ , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง กรมพิธีการทูต¹³ ตัวแทนผู้ดูแลและผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า e-Submission ทำให้สามารถจัดเก็บเอกสารได้ทั้งที่เป็นกระดาษ และไฟล์ (file) ข้อมูลซึ่งมีความสะดวกมากเพราะในปัจจุบันมีเอกสารที่เป็นไฟล์ (file) ข้อมูลมากขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่กระดาษลดจำนวนลง และ e-Submission ยังทำให้การสืบค้นข้อมูลทำให้ง่ายและรวดเร็วขึ้น สามารถดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดในเอกสารได้เร็วขึ้น

3) การติดตามหรือสั่งการทำได้สะดวก ลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร สามารถทำงานต่างสถานที่ได้

หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา¹⁴ ผู้ออกแบบและดูแลระบบ e-Submission ได้แสดงความคิดเห็นว่า e-Submission ช่วยลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร คือ แต่เดิมนั้นการแจ้งข่าวสารจะเป็นการนำเอกสารที่ได้รับมาใส่แฟ้มและส่งให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนในกองอ่าน โดยแต่ละกองจะมีเจ้าหน้าที่อยู่ประมาณ 10-20 คน โดยบางคนอาจอ่านทันทีและส่งต่อไปให้คนต่อไป แต่บางคนอาจจะอ่านเมื่อมีเวลาว่างซึ่งกว่าเอกสารฉบับนั้นจะถึงคนสุดท้าย ก็ใช้เวลาหลายวัน แต่ระบบ e-Submission นั้นจะเป็นการแจ้งเวียนเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะส่งถึงเจ้าหน้าที่ทุกคนในกระทรวงการต่างประเทศทั้งหมดที่มีรายชื่ออยู่ในระบบ 770 คน ทำให้สามารถอ่านพร้อมกันได้ใเครื่องของตนเอง และยังช่วยลดเวลาการส่งเอกสารไปที่กรมการกงสุล ซึ่งอยู่ที่แจ้งวัฒนะ รวมถึงการส่งเอกสารทางอีเมลล์ทางการทูตไปยังสถานเอกอัครราชทูตต่างๆทั่วโลก นอกจากนี้ ระบบ e-Submission มีระบบการติดตามที่สามารถตรวจสอบได้ว่าเอกสารถึงใครบ้าง ใครอ่านหรือยังไม่ได้อ่าน ใครมีความคิดเห็นอย่างไร มีการแก้ไข การลงนาม การสำเนา ซึ่งสามารถเห็นวงจรของเอกสารได้ ทำให้สามารถติดตามงาน ซึ่งแต่เดิมเจ้าหน้าที่มักจะพูดว่า ยังไม่ได้รับเอกสาร จึงยังไม่ได้ดำเนินการ แต่ตอนนี้ทำไม่ได้แล้ว เพราะเจ้าหน้าที่สามารถค้นหาเอกสารหรือข้อมูลต่างๆในระบบฐานข้อมูลของกระทรวงการต่างประเทศได้ และยังติดตามสถานะของเอกสารได้ตลอดเวลา เช่น ตรวจสอบว่าได้มีการลงนามในร่างหนังสือหรือไม่ ผู้บังคับบัญชาเปิดดูสถานะของงานต่างๆที่เข้ามาในหน่วยงานตน หรือตรวจสอบสถานะการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในเรื่องนั้นๆ

¹³ สัมฤทธิ์ สมตน , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

¹⁴ เชษฐพันธ์ มากสัมพันธ์ , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

ผู้อำนวยการกองสนธิสัญญา¹⁵ ผู้ใช้ระบบ e-Submission ได้แสดงความคิดเห็นว่า ระบบเดิมนั้นการเสนองานให้ผู้บังคับบัญชาลงนาม บางครั้งเจ้าหน้าที่จะต้องเดินทางไปรอที่สนามบิน โรงแรม หรือบ้าน เนื่องจากผู้บังคับบัญชาต้องเดินทางไปประชุมบ่อย แต่ปัจจุบันไม่ต้องแล้ว เนื่องจากสามารถอ่านและลงนามได้ในคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊กของผู้บังคับบัญชาเองได้เลย นอกจากนี้ตนเองสามารถที่จะอ่านและตรวจแก้งานได้ ขณะที่ไปประชุมที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กที่มีระบบ e-Submission ทำให้เกิดความสะดวกในการทำงาน ทำงานได้ทันที และงานไม่ค้างค้ำ

จากเอกสาร MFA ICT Road Map 2005-2007 กล่าวว่าผู้บริหารระดับ 8 ขึ้นไป จะมีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเป็นของตนเอง ในการเข้าถึงข้อมูลและระบบงานต่างๆเมื่ออยู่นอกกระทรวง หรือเมื่ออยู่ต่างประเทศ

นอกจากนี้ จากการประเมินผล 1 ปีของ e-Submission โดยศูนย์ ICT เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ได้ผลสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการว่า e-Submission มีประโยชน์ต่อการทำงาน โดยระบุเหตุผล ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าระบบ e-Submission มีประโยชน์ในแง่ของความสะดวกรวดเร็ว ทั้งการจัดเก็บ การแก้ไข การส่งเอกสาร การสื่อสาร ส่งผลให้การทำงานมีความสะดวกมากขึ้น ลดขั้นตอนการทำงาน และประหยัดกระดาษ

2.6.2 ข้อเสีย ของการใช้ e-Submission ประกอบด้วย

1) การใช้ระบบอัตโนมัติอาจมีการผิดพลาดได้ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ จากผลการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการเมื่อเดือนเมษายน 2550 ได้ผลการศึกษาดังนี้

- ความผิดพลาดของระบบเป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งาน ข้าราชการเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนร้อยละ 5 เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 46 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 42 และเห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 7

- ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่ดูแล ให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหา เป็นอุปสรรคสำหรับการใช้งาน ข้าราชการ เห็นด้วยมาก จำนวนร้อยละ 22 เห็นด้วยปานกลาง จำนวนร้อยละ 64 เห็นด้วยน้อย จำนวนร้อยละ 11 และเห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวนร้อยละ 3

¹⁵ อรรถพ บุราณเศรษฐ์, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

นักการทูต กรมองค์การระหว่างประเทศ¹⁶ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า โดยหลักการแล้ว e-Submission เป็นสิ่งที่ดีแต่ระบบยังไม่เสถียร ช้า มีความผิดพลาด (error) บ่อย และเทอะทะเพราะมีฟังก์ชันที่ไม่ต้องการเยอะมาก แต่ฟังก์ชันที่ต้องการกลับไม่มี เช่น เอกสารซ้ำแต่ไม่มีระบบช่วยดู หรือไม่สามารแยกเอกสารที่ต้องใช้กับเอกสารที่ไม่ต้องการได้ ซึ่งจริงๆ แล้วลักษณะการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศไม่เกี่ยวกับระบบ e-Submission แต่ระบบ e-Submission แค่มาช่วยในการทำงานเอกสารให้มีความรวดเร็วขึ้น

เจ้าพนักงานธุรการ กรมองค์การระหว่างประเทศ¹⁷ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า e-Submission ควรพัฒนาไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เช่น เอกสารเรื่องเดียวกันฉบับเดียวกัน แต่ส่งมาให้หลายรอบเพราะผู้ส่งมีหลายคน

เจ้าพนักงานธุรการ กรมพิธีการทูต¹⁸ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า เนื่องจากเราต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก ทำให้มีปัญหาในแง่ระบบล่ม ช้า และแพร่ไวรัส เพราะมีการเชื่อมโยงถึงกันหมด

เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง กรมพิธีการทูต¹⁹ ตัวแทนผู้ดูแลและผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า หากระบบคอมพิวเตอร์ตัวหลักเกิดมีปัญหาจะทำให้ผู้ใช้ทั้งหมดไม่สามารถทำงานหรือใช้งานได้ทั้งหมด หรือผู้ใช้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบ e-Submission มากเพียงพอก็จะทำให้การทำงานผ่านระบบนี้เกิดความล่าช้าหรือหยุดชะงักได้

เจ้าหน้าที่กรมองค์การระหว่างประเทศ²⁰ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า ระบบยังไม่มีความพร้อม และผู้ใช้อย่างขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทำให้ขาดแรงจูงใจการใช้งาน

จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่าระบบ e-Submission เป็นระบบที่ดี แต่ยังไม่มีความพร้อมในบางส่วน เนื่องจากระบบ e-Submission เป็นการรวบรวมการทำงานด้านเอกสารทั้งหมดทุกขั้นตอนไว้ ซึ่งบางขั้นตอนมีรายละเอียดปลีกย่อยที่หลากหลาย หากผู้พัฒนาระบบไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทำให้ระบบที่ออกแบบมาไม่ตรงกับความต้องการกับการใช้งานของเจ้าหน้าที่

¹⁶ อาทิตย์ ประสาทกุล , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

¹⁷ จำเนียร รักษาเพชร , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

¹⁸ พนิดา สุภา , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

¹⁹ สัมฤทธิ์ สมตน , สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

²⁰ จากแบบสอบถาม เดือนเมษายน 2550.

2) เจ้าหน้าที่ที่ยึดติดกับการทำงานแบบเดิม ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง

เจ้าพนักงานธุรการ กรมพิธีการทูต²¹ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า เลขของผู้ใหญ่อาจมีปัญหา เนื่องจากต้องแบกรับภาระงานหนักขึ้นกว่าเดิม เพราะผู้ใหญ่ต้องไปประชุมต่างประเทศบ่อยๆ เลขจึงต้องหาทางที่จะแจ้งข้อมูลให้ผู้ใหญ่ทราบให้เร็ว

เจ้าหน้าที่จัดเก็บเอกสารส่วนกลาง กรมยุโรป²² ตัวแทนผู้ดูแลและผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาตามสายงานไม่ค่อยยอมทำความเข้าใจและใช้ระบบ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความรอบคอบในการทำงานเพราะคิดว่าผู้บังคับบัญชาต้องแก้ไขให้อยู่แล้ว

เจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูต²³ ผู้ใช้ระบบ e-Submission แสดงความคิดเห็นว่าระบบ e-Submission ยุ่งยากกว่าการทำงานแบบเดิม ไม่เห็นถึงประโยชน์อย่างเด่นชัดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการทำงาน

จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่บางส่วนยังไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงการทำงานระบบเดิมมาเป็นการใช้ระบบ e-Submission และเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระในการทำงานเนื่องจากต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อีกทั้งการทำงานแบบเดิมก็ยังสามารถทำได้ไม่มีปัญหา ขณะที่ระบบ e-Submission ยังมีความไม่พร้อมและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ในบางส่วน รวมถึงไม่มีมาตรการที่จะบังคับให้ใช้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่บางคนไม่ยอมใช้ระบบ e-Submission ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ที่ใช้ระบบ e-Submission ในการทำงาน เพราะเมื่อต้นทางส่งงานมาทางระบบ e-Submission แต่ปลายทางไม่ใช้จึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการทำงาน

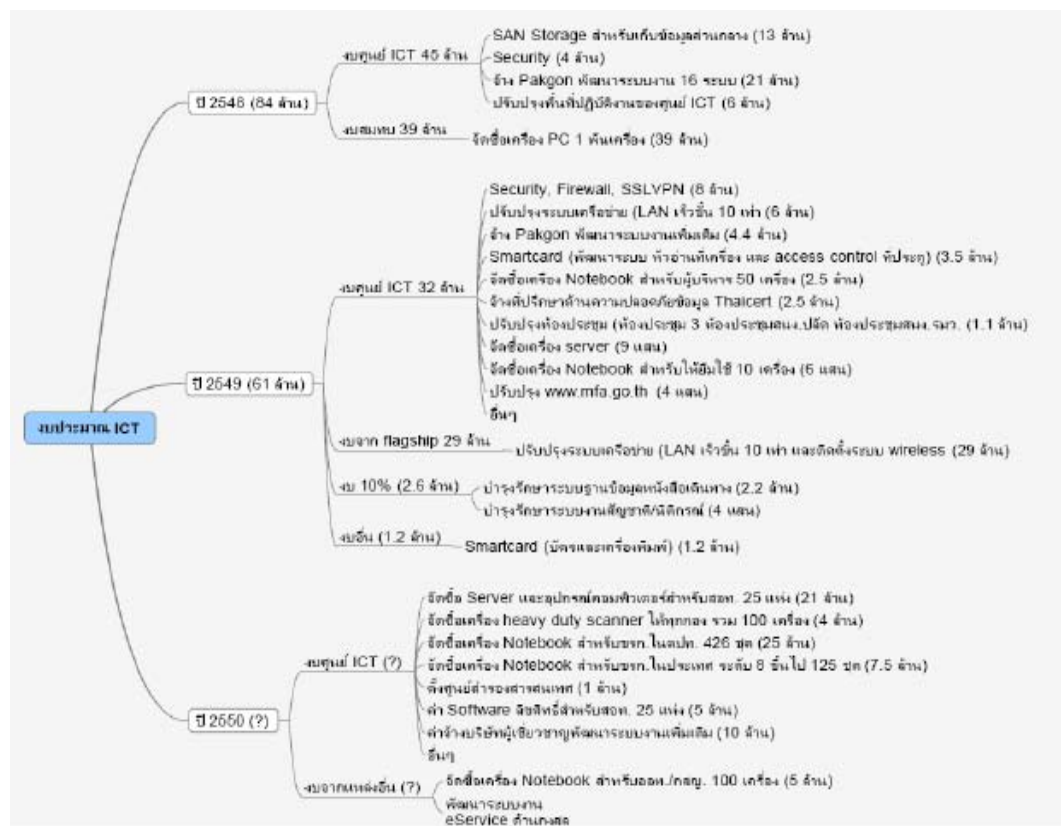
²¹ พนิดา สุภา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

²² วรณวิชญา นาคแดง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.

²³ จากแบบสอบถามเมื่อเดือนเมษายน 2550.

3) ใช้งบประมาณในการลงทุนสูง เครื่องมือเครื่องใช้มีราคาแพง
 งบประมาณที่ใช้ในด้าน ICT ของกระทรวงการต่างประเทศนั้น แสดงได้ดังรูป 4.5 ที่แจกแจงรายละเอียดการใช้งบประมาณในเรื่องต่างๆ โดยการพัฒนาระบบ e-Submission อยู่ในงบประมาณปี 2548 ในการจ้างบริษัท Pakgon มาพัฒนาระบบงาน 16 ระบบ เป็นจำนวนเงิน 21 ล้านบาท โดยระบบ e-Submission เป็น 1 ใน 16 ระบบงาน ซึ่งหากนำงบประมาณมาเฉลี่ยตามระบบงานนั้น ระบบ e-Submission มีค่าใช้จ่ายในการออกแบบไม่ถึง 2 ล้านบาท แต่การใช้งานระบบ e-Submission ต้องมีการเตรียมความพร้อม มีเครื่องมือและอุปกรณ์เสริมต่างๆ ทั้งการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) การจัดซื้อเครื่อง server การปรับปรุงระบบเครือข่าย การปรับปรุงระบบการรักษาความปลอดภัย การจัดซื้อเครื่อง scanner ฯลฯ เมื่อรวมค่าใช้จ่ายในส่วนนี้แล้วจึงถือว่าต้องใช้งบประมาณในการลงทุนที่สูง

รูป 4.5 งบประมาณด้าน ICT ของกระทรวงการต่างประเทศ

ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยาย MFA ICT Development Application : e-Submission ของ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศ.

3. ช่วงหลังการใช้ระบบ e-Submission (Refreezing) เป็นการหาแนวทางปรับปรุง หลังจากที่ได้ใช้ระบบ e-Submission เพื่อให้ระบบ e-Submission มีความยั่งยืนต่อไป

จากการประเมินผล 1 ปีของ e-Submission โดยศูนย์ ICT เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ได้ผลสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการในการพัฒนา e-Submission พบว่าข้าราชการมีความ คิดเห็น ดังนี้

- เป็นเรื่องของทัศนคติและวัฒนธรรมการทำงานใหม่ คงจะใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป ที่สำคัญคือ ความเห็นและความสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงลงมา

- ควรมีความยืดหยุ่นของโปรแกรมมากกว่านี้และเข้าถึงได้ง่าย จากทุกที่ ทุกระดับ ภายใต ความปลอดภัยที่สูงสุดครับ

- น่าจะประชาสัมพันธ์หรือกระตุ้นให้ใช้ทุกส่วนทุกระดับ เพื่อให้เกิดความตื่นโหลและ ใช้ได้ทั้งระบบและทุกส่วนราชการจริง ปัจจุบันบางครั้งยังต้องเสนองานหรือติดต่อภายในทั้ง e-submission ควบคู่ไปกับ hard copy เพราะบางส่วนไม่ค่อยเปิดอ่าน

- พัฒนาระบบให้ตอบสนองผู้ใช้งานให้เร็วมากขึ้น มีจอ LCD ที่ใหญ่มากขึ้นเพื่อรักษา สายตาของผู้ใช้งาน

- คงต้องขึ้นอยู่กับระดับผู้บริหารกระทรวงฯ ตัดสินใจว่าจะให้ใช้ระบบนี้เต็มระบบ หรือไม่ หรือจะเป็นครึ่งๆ กลางๆ แบบนี้ต่อไป เพราะบางกรมกอง จนป่านนี้ยังไม่ยอมใช้กันอย่าง จริงจัง ยังให้เสนอกระดาษอยู่

- ในขณะที่ระบบล่ม น่าจะมีระบบสำรองที่จะสามารถทำงานได้โดยไม่ชะงักงัน

ดังนั้นจึงสรุปแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการนำระบบ e-Submission มาใช้ในกระทรวง การต่างประเทศ โดยแบ่งเป็น

1) คน

ควรมีการโน้มน้าวให้ผู้ที่ยังไม่ยอมใช้ หันมาใช้ระบบ e-Submission โดยควรมีมาตรการ ลงโทษหรือให้รางวัล ให้คนหันมาใช้ระบบ e-Submission มากขึ้น เพื่อไม่ให้เป็นการแกล้งที่ใช้ ระบบ e-Submission ในการทำงานอยู่แล้ว และไม่ทำให้การทำงานสะดุดหรือเกิดความล่าช้า

2) ระบบ e-Submission

ควรมีการดูแลและพัฒนาระบบ e-Submission ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ให้มาก ขึ้น เนื่องจากแต่ละกรมกองต่างก็มีวิธีการทำงาน รูปแบบการทำงาน และเงื่อนไขในการทำงาน

การทำงานที่เป็น
รายละเอียดปลีกย่อย รวมถึงการแก้ปัญหาจากการใช้ระบบ ซึ่งบางครั้งเมื่อได้ทำการแก้ไขแล้ว แต่
ไม่มีการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ทราบว่าได้มีการแก้ไขหรือไม่

3) การฝึกอบรม

ควรมีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ และมีคู่มือการใช้งานระบบ e-Submission อย่าง
ละเอียด สำหรับผู้ที่ไม่มีเวลาไปอบรมตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรม
การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อ
เป็นพื้นฐานในการใช้ระบบ e-Submission หรือระบบอื่นๆ ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้

จากแนวคิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลง 3 ขั้นตอน ของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin)
สรุปได้ดังนี้

1) Unfreezing

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีการต่อต้าน ดังนั้น องค์กรต้องคลายความต้องการที่จะอยู่
แบบเดิมๆ หรือลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง โดยแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการ
เปลี่ยนแปลง การให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง การสร้างการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

การทำงานของกระทรวงการต่างประเทศแบบเดิมนั้นใช้เวลานานและมีหลายขั้นตอนซึ่ง
หากมีการแก้ไขงานบ่อยๆ จะต้องพิมพ์เอกสารใหม่หลายครั้ง ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรกระดาษ
รวมถึงเอกสารอยู่กระจัดกระจาย ไม่เป็นหมวดหมู่ ทำให้ค้นหายาก และเกิดการสูญหายของเอกสาร
ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดที่ปรับปรุงวิธีการทำงานและพัฒนาสารสนเทศขึ้นมาเพื่อช่วยให้การทำงานมี
ประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ในหน่วยงานและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอย่าง
คุ้มค่า

2) Changing

ขั้นตอนนี้จะมีการนำเครื่องมือ เทคนิคต่างๆ เข้ามาใช้ปรับเปลี่ยนองค์การตามความ
เหมาะสม

ศูนย์ ICT จึงได้พัฒนาระบบ e-Submission ขึ้นเพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ การจัดหาทีมงานเพื่อเป็นตัวแทนในการ
แนะนำวิธีการใช้ การฝึกอบรมและการทดลองใช้ระบบ e-Submission เพื่อรับฟังปัญหาที่พบ
เพื่อที่จะนำไปแก้ไขปรับปรุง ซึ่งระบบ e-Submission มีข้อดี คือ

- ความสะดวก รวดเร็ว ลดระยะเวลาในการทำงาน สามารถสืบค้นได้ง่าย ป้องกันการสูญหายของเอกสาร

- ลดงานด้านเอกสาร ลดการใช้กระดาษ ลดค่าใช้จ่าย ลดพื้นที่ในการจัดเก็บ มีการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่สามารถค้นหาได้ง่ายและเข้าถึงรายละเอียดในเอกสาร ได้มากขึ้น และเอกสารมีความปลอดภัย

- การติดตามหรือสั่งการทำได้สะดวก ลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร สามารถทำงานต่างสถานที่ได้

ขณะเดียวกัน ระบบ e-Submission ก็ยังมีข้อเสีย คือ

- การใช้ระบบอัตโนมัติอาจมีการผิดพลาดได้ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

- เจ้าหน้าที่ยึดติดกับการทำงานแบบเดิม ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง

- ใช้งบประมาณในการลงทุนสูง เครื่องมือเครื่องใช้มีราคาแพง

3) Refreezing

เป็นขั้นตอนหลังจากที่องค์กรใช้เครื่องมือต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงองค์กรแล้ว โดยมุ่งให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงถาวร องค์กรอาจให้รางวัลการทำงานตามแนวทางใหม่ที่วางไว้ หรือจัดสภาพการทำงานให้เอื้ออำนวยกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ใช้ระบบเวียนเอกสารผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) แทนระบบเดิมที่เป็นเอกสาร

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการนำระบบ e-Submission หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงควรที่จะมีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและครบถ้วน มีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอและมีคู่มือการใช้งานที่เข้าใจง่าย พัฒนาระบบให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ และเกิดประโยชน์ในการทำงาน เกิดการเรียนรู้ การใช้ความรู้ และการจัดการความรู้ที่มีอยู่

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การนำ e-Submission มาใช้เป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องกันให้ครบทุกขั้นตอน การขาดขั้นตอนใดไปขั้นตอนหนึ่ง ผลสำเร็จที่องค์กรต้องการหรือหวังไว้ก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้